

मनक्या पेरेन लागा (स्थूलवाचन)

वीरा राठोड (१९८०) :

आधुनिक काळातील कवी. 'सेन सायी वेस', ही बंजारा भाषेतील प्रार्थना व 'पिढी घडायेरी वाते' हा बंजारा बोलीभाषेतील कवितासंग्रह प्रकाशित. त्यांच्या पहिल्याच कवितासंग्रहाला दिल्लीच्या भारतीय साहित्य अकादमीचा 'राष्ट्रीय साहित्य अकादमी युवा पुरस्कार २०१५' मिळाला आहे. सामाजिक कार्यात सहभागी होऊन मानवतावादी दृष्टीने भटके, विमुक्त, वंचित, दलित यांच्या प्रश्नांवर त्यांनी लेखन केले आहे.

त्यांच्या बंजारा भाषेतील 'मनक्या पेरेन लागा' या कवितेचे विनायक पवार यांनी मराठी भाषेत रूपांतर केले आहे. कवीला व्यक्त होताना भाषेचा अडसर नसतो. बी मातीत पडून तिचं झाड होईपर्यंतचा प्रवास सांगताना, 'माणसं पेरायला हवीत', हा विचार कवितेतून व्यक्त झाला आहे. कवी अभिव्यक्त होत असताना त्याच्या कवीमनावर झालेले भाषिक संस्कार व त्याची उपजत प्रतिभा यांचा कस लागत असतो.

विद्यार्थ्यांनी आपापल्या परिसरात बोलल्या जाणाऱ्या भाषेतून अभिव्यक्त होऊन सहज व सोप्या पद्धतीने एखाद्या विषयाची काव्यरूपात गुंफण करावी, या उद्देशानेच या कवितेचा समावेश करण्यात आला आहे.

मनक्या पेरेन लागा

एक बी जमीम गडचं
जमीती ओरो नातो जुडचं
धुड वोनं लगाडछं जीव
आसो कांयी घडचं
पाणी-पावस
उंदाळो-वरसाळो
आंधी-आंघोळो
दुष्काळेती लडचं
एक दन वोनं झाड करनच छोडचं
चालो
आपणबी मनक्या पेरेन लाग जावा.

- वीरा राठोड

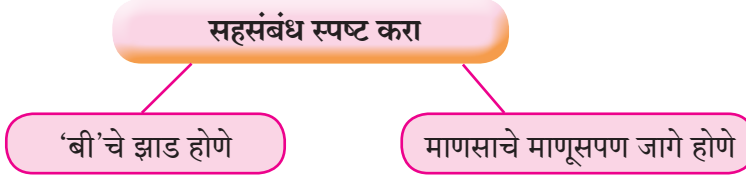
माणसं पेरायला लागू

एक बी मातीत पडतं
मातीशी त्याचं
घट्ट घट्ट नातं जडतं
माती त्याला लावते जीव
अशी काय घडते
ऊन-वारा
पाऊस-पाणी
वारं-वावधान
दुष्काळाशी लढते
एक दिवस त्याला
झाड करूनच सोडते
चला आपणही
माणसं पेरायला लागू.

- विनायक पवार

(पिढी घडायेरी वाते)

(१) खालील संकल्पनांमधील सहसंबंध स्पष्ट करा.

(२) ‘माणसं पेरायला लागू’ या शीर्षकातून कवीला अभिप्रेत असलेला भावार्थ उलगडून दाखवा.

(३) ‘माणसे पेरा । माणुसकी उगवेल’ या विधानाचा तुम्हांला समजलेला अर्थ लिहा.

(४) ‘माणुसकी पेरणे काळाची गरज’ या विधानाचा तुम्हांला कळलेला अर्थ लिहा.

उपक्रम : वरील कविता तुमच्या परिसरात बोलल्या जाणाऱ्या भाषेत/बोलीभाषेत (उदा., पावरी, गोंडी, कोरकू, वारली, वऱ्हाडी, अहिराणी, मालवणी इत्यादी.) रूपांतरित करा व तिचा आस्वाद घ्या.

वाचा

विचारांचं संतुलन हवं!

माणसाचं मन एक अजब यंत्रणा आहे. अनेक परस्परविरोधी भावना आणि विचारप्रवाह तिथे वास करत असतात, पण बहुतेक वेळा आपण नकारात्मक भावना आणि छळवादी विचारांच्या अमलाखाली वावरतो. त्यामुळे आपण निष्क्रिय तरी होतो किंवा हातून चांगलं काम घडत असलं तरी त्यातून आनंद, आत्मविश्वास आणि समाधान मिळत नाही. अशा नकारात्मक भावना व विचार मनातून नष्ट व्हावेत. अशी इच्छा बाळगून वावरतो. ते शक्य असतं का ?

प्रत्येक नाण्याला दोन बाजू असतात. त्यामुळे होकारात्मक आणि सृजनात्मक विचार झाले तरी त्यांना विरुद्ध बाजूही असतेच. त्याचप्रमाणे नकारात्मक विचार व भावना यांचादेखील काही उपयोग होतच असतो. तो उपयोग करून घेणं हे आपलं कौशल्य आणि हुशारी, हे लक्षात ठेवायला हवं, म्हणून तर अशा परस्परविरोधी भावना व विचार मनात वावरतात. त्या नकारात्मक गोष्टींनी गांगरून जाण्याचं जरासुद्धा कारण नाही. त्यांचं संतुलन राखणं महत्त्वाचं.

ज्याप्रमाणे चार चाकी गाडीत ब्रेक व अॅक्सिलेटर म्हणजे वेगनियंत्रक व प्रवर्तक असतात. त्याप्रमाणे मनाला वेगानं पुढे नेणारे होकारात्मक विचार आणि प्रगतीला रोखणारे नकारात्मक विचार असतात. गाडीच्या सुरक्षिततेसाठी ब्रेकची आवश्यकता भासते म्हणून ते असतात. त्यांना भिण्याचं काहीच कारण नाही. त्याप्रमाणे मनात नकारात्मक विचार येतात. त्यांच्या मदतीने सावधगिरी कशी व कुठे बाळगायची याचं स्पष्ट भान निर्माण होतं आणि चुकीच्या निर्णयांनादेखील आळा बसतो. अर्थात नुसताच ब्रेक दाबला तर गाडी सुरूही होणार नाही आणि वेगदेखील घेणार नाही. म्हणूनच सतत आपल्या विचारांचं संतुलन असणं आवश्यक आहे.

(गंमत शब्दांची- डॉ. द. दि. पुंडे)

